

SÉMANTICKÉ ASPEKTY KATALOGIZACE VIII.

13. 11. 2017

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

Objekty katalogizačního záznamu

- Entity
 - *Entity 1 – dílo, vyjádření, provedení, jednotka*
 - *Entity 2 – osoba, korporace*
 - *Entity 3 – pojem, objekt, akce, místo*
- Atributy – Entit 1, 2, 3
- Vztahy
 - *diagramu vysoké úrovně*
 - *mezi Entitami 1*

Údaje katalogizačního záznamu

- Bibliografický popis
 - *Oblast údajů o názvu a odpovědnosti*
 - *Oblast údajů o vydání*
 - *Oblast specifických údajů*
 - *Oblast nakladatelských údajů*
 - *Oblast údajů fyzického popisu*
 - *Oblast údajů o edici*
 - *Oblast údajů poznámky*
 - *Oblast údajů o standardním (nebo alternativním) čísle a dostupnost*
- Selekční údaje
 - *Jmenné*
 - *Věcné*
- Obsahová charakteristika
- Exemplářové údaje
- Lokační údaje
- Služební údaje

Teorie interpretace

- Podmínka – to, co chceme interpretovat má znakový charakter
- Hermeneutika
 - *integrativní – preferuje subjekt (Gadamer)*
 - *rekonstruktivní – preferuje objekt (Betti)*

Hermeneutické kánony

1. zásada autonomie objektu (objekt)
2. zásada celkovosti (objekt)
3. zásada aktualizace porozumění (subjekt)
4. zásada adekvátnosti porozumění (subjekt)

Zásada autonomie objektu

- Respekt k tomu, co vykládaný objekt o sobě vypovídá
- Nevkládat významy, které neobsahuje a nejsou z něj vyvoditelné
- *„[p]opis a řízené formy jmen by měly být založeny na způsobu, jakým entity identifikují samy sebe.“ Katalogizátor tedy musí respektovat autonomii entit, které popisuje, a záznam přizpůsobit tomu, co samy o sobě vyjadřují.“ (Principy katalogizace)*

Zásada celkovosti

- Dílo třeba vykládat z celku širšího, než je dílo samotné, zařadit do kontextu
- Všímat bychom si měli:
 - *jazyka díla (je třeba rozumět danému jazyku, ale je také dobré si všímat stylu autora atd.);*
 - *historické situace, v níž dílo vzniklo a na níž může reagovat;*
 - *psychologicko-sociálních souvislostí, které tvoří jednak osobnost autora, jednak společenské podmínky.*
- Bibliografický popis – někdy třeba jít mimo prameny popisu
- Selekční údaje – zařazení díla do kontextu národní literatury, vědního oboru
- *„Popis a tvorba selekčních údajů by měly být standardizovány v nejvyšším možném rozsahu. Zajistí se tak větší konzistence, která zvyšuje možnost sdílení autoritních a bibliografických záznamů.“ (Principy katalogizace)*

Zásada aktualizace porozumění

- Vykladač aktualizuje tu část díla na základě předpokladů jako
 - *Osobnost*
 - *Sociokulturní prostředí*
 - *Kulturní rozhled*
 - *Odborné znalosti*
- Klade požadavky na katalogizátora (znalost pravidel, znalost vědeckých disciplín apod.)
- *„[m]ěly by se používat pouze prvky popisu a selekčních údajů, jež jsou potřebné k uspokojení požadavků uživatele a nezbytné pro jednoznačnou identifikaci entity. [...] Datové prvky by měly být bibliograficky významné.“ (Principy katalogizace)*

Zásada adekvátnosti porozumění

- Subjekt může rozumět vykládanému dílu více či méně správně
- „*Popisovaná entita by měla být popsána správně a přesně.*“ (*Principy katalogizace*)

Zásady katalogizace I

- **Ohled na uživatele katalogu.**
- Rozhodnutí, týkající se popisných údajů a řízených forem jmen pro zpřístupnění, by měla být činěna se zřetelem na uživatele. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Běžné použití.**
- Slovní zásoba, používaná při popisu a tvorbě selekčních údajů, by měla být v souladu se slovní zásobou většiny uživatelů. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Prezentace entit při popisu.**
- Popis a řízené formy jmen by měly být založeny na způsobu, jakým entity identifikují samy sebe. (AUTONOMIE OBJEKTU)
- **Správnost.**
- Popisovaná entita by měla být popsána správně a přesně. (ADEKVÁTNOST POROZUMĚNÍ)

Zásady katalogizace II

- **Dostatečnost a nezbytnost.**
- Měly by se používat pouze prvky popisu a selekčních údajů, jež jsou potřebné k uspokojení požadavků uživatele a nezbytné pro jednoznačnou identifikaci entity. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Významnost.**
- Datové prvky by měly být bibliograficky významné. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Hospodárnost.**
- Pokud vedou k dosažení téhož cíle různé způsoby, přednost by měl mít ten, který nejlépe a komplexně splňuje požadavek na hospodárnost (tj. nejmenší náklady nebo nejjednodušší postup). (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Konzistence a standardizace.**
- Popis a tvorba selekčních údajů by měly být standardizovány v nejvyšším možném rozsahu. Zajišťuje se tak větší konzistence, která zvyšuje možnost sdílení autoritních a bibliografických záznamů. (CELKOVOST)
- **Integrace.**
- Popis všech typů dokumentů a všech řízených forem jmen má pokud možno vycházet se stejných obecných pravidel. (CELKOVOST)

Požadavky na katalogizátora I

- Druhová analýza dokumentu a určení pramenů popisu.
- Vyhledání záznamu dokumentu v českých a zahraničních informačních zdrojích, stažení záznamu, editace, doplnění polí, kontrola záznamu.
- Obsahová analýza, klasifikace a indexování dokumentu (třídník Mezinárodního desetinného třídění, termín Konspektu, klíčová slova, termíny tezauru, věcný termín, geografické jméno, chronologický termín, forma, žánr).
- Tvorba úplného jmenného a věcného katalogizačního záznamu pro všechny druhy dokumentu včetně vzácných tisků a rukopisů; analytický popis.
- Obohacení záznamu o externí zdroje a doplňky, kontrola a aktualizace propojení na externí zdroje.
- Tvorba, kontrola a harmonizace jmenných a věcných autorit.
- Řešení složitých případů z katalogizační praxe.

Požadavky na katalogizátora II

- Zpracování koncepce tiskových výstupů z katalogu a zobrazení záznamů.
- Navrhování, strukturování a vytváření bibliografických a faktografických databází.
- Spolupráce se Souborným katalogem ČR, analýza chyb a duplicitních záznamů.
- Tvorba a průběžná aktualizace koncepce katalogizační politiky instituce; systémové zajištění katalogizační praxe v organizaci.
- Sledování mezinárodních trendů v katalogizační politice, jejich národní interpretace a implementace včetně podílu na tvorbě národní katalogizační politiky.
- Spolupráce se zahraničními katalogizačními agenturami.
- Další vzdělávání pracovníků v katalogizaci, příprava výukových materiálů a metodických pokynů.
- Metodická pomoc při katalogizaci.
- Harmonizace katalogizační praxe v knihovně s platnými standardy.

Oblast údajů o názvu a odpovědnosti

- *Název díla W*
- *Název provedení M*
- *Údaje o odpovědnosti M*

Oblast údajů o vydání

- *Označení vydání (M)*

Oblast specifických údajů

- *Souřadnice (kartografické dílo) W*
- *Ekvinokcium W*
- *Rozsah vyjádření E*
- *Předpokládaná pravidelnost vydávání (seriál) E*
- *Předpokládaná četnost vydávání (seriál) E*
- *Typ partitury (hudebnina) E*
- *Měřítko (kartografický obraz/objekt) E*
- *Kartografické zobrazení (kartografický obraz/objekt) E*
- *Číslování (seriál) M*
- *Forma nosiče M*

Oblast nakladatelských údajů (M)

- *Místo vydání/distribuce*
- *Nakladatel/distributor*
- *Datum vydání/distribuce*
- *Výrobce*

Oblast údajů fyzického popisu (M)

- *Forma nosiče*
- *Rozsah nosiče*
- *Materiál*
- *Způsob záznamu*
- *Rozměry nosiče*
- *Rychlost přehrávání (zvukový záznam)*
- *Šířka drážky (zvukový záznam)*
- *Způsob drážkování (zvukový záznam)*
- *Konfigurace pásku (zvukový záznam)*
- *Způsob ozvučení (zvukový záznam)*
- *Speciální přehrávací charakteristika (zvukový záznam)*
- *Barva (obraz)*
- *Faktor zmenšení (mikrodokument)*
- *Polarita (mikrodokument, projekční grafika, film, videozáznam)*
- *Formát promítání (projekční grafika, film, videozáznam)*

Oblast údajů o edici (M)

- Údaje o edici

Oblast údajů poznámky

- *Zamýšlené uživatelské určení W*
- *Souvislost s dílem W*
- *Forma vyjádření E*
- *Sumarizace obsahu E*
- *Souvislost s vyjádřením E*
- *Kritická reakce na vyjádření E*
- *Uživatelská omezení k vyjádření E*
- *Obsazení hudebnina nebo zvukový záznam E*
- *Znázorňovací technika (kartografický obraz/objekt) E*
- *Interpretace reliéfu (kartografický obraz/objekt) E*
- *Geodetické, souřadnicové a vertikální měření (kartografický obraz/objekt) E*
- *Záznamová technika (snímek dálkového průzkumu) E*
- *Speciální vlastnost (snímek dálkového průzkumu) E*
- *Technika (grafika nebo projekční grafický obraz) E*
- *Omezení přístupu k provedení M*
- *Druh písma (tištěná kniha) M*
- *Velikost písma (tištěná kniha) M*
- *Foliace (kniha – starý tisk) M*
- *Kolace (kniha – starý tisk) M*
- *Status vydávání (seriál) M*
- *Generace (mikrodokument nebo projekční grafika, film, videozáznam) M*
- *Požadavky na systém (elektronický zdroj) M*
- *Charakteristiky souboru (elektronický zdroj) M*
- *Způsob přístupu (dálkově přístupný elektronický zdroj) M*
- *Adresa pro přístup (dálkově přístupný elektronický zdroj) M*
- *Původ jednotky I*
- *Značky/zápisy I*

Oblast údajů o standardním nebo alternativním čísle a dostupnosti

- *Identifikátor provedení M*
- *Akvizice zdroje / přístupové oprávnění M*
- *Údaje o dostupnosti M*
- *Fingerprint I*

Selekční údaje jmenné – názvové záhlaví

- *Název díla W*
- *Forma díla W*
- *Datum díla W*
- *Jiná rozlišující vlastnost W*
- *Zamýšlené ukončení W*
- *Obsazení (hudební dílo) W*
- *Číselné označení (hudební dílo) W*
- *Tónina (hudební dílo) W*
- *Datum vyjádření E*
- *Jazyk vyjádření E*
- *Jiná rozlišující vlastnost E*

Selekční údaje jmenné – personální záhlaví (P)

- *Jméno osoby*
- *Data osoby*
- *Titul osoby*
- *Jiné označení spojené s osobou*

Selekční údaje jmenné – korporativní záhlaví

- *Jméno korporace*
- *Číslo spojené s korporací*
- *Místo spojené s korporací*
- *Datum spojené s korporací*
- *Jiné označení spojené s korporací*

Selekční údaje věcné (entity 3)

- *Termín pro pojem C*
- *Termín pro objekt O*
- *Termín pro akci E (skutečně ve FRBR z nepochopitelných důvodů najdeme 2 E – pro vyjádření a pro akci)*
- *Termín pro místo PL*